

АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ І.С. ВИНОКУРА НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

(ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВІДОМОГО ВЧЕНОГО АРХЕОЛОГА, ІСТОРИКА, ПЕДАГОГА, НАУКОВО-ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА)

У статті здійснено спробу узагальнити і систематизувати життєвий, творчий, освітянський та громадський шлях Іона Срулевича (Ізраїлевича) Винокура (1930-2006), розглянути в цьому контексті “житомирський” (1930-1957), “буковинський” (1957-1963), “кам’янець-подільський” (1963-2005) періоди його наукової археологічної діяльності, та аналізується хроніка археологічних досліджень І. Винокура на Хмельниччині впродовж 1963-2006 років, подаються оцінки його творчості.

Ключові слова: *І.С. Винокур, життєпис, археологія, археологічні пам’ятки, поселення, городища, могильники, черняхівська культура, експедиція, дослідження, праці*

У липні 2020 року наукова і освітянська громадськість України та в її складі, насамперед Хмельниччини, Вінниччини, Житомирщини, Чернівецьчини, міст Кам’янця-Подільського і Кієва, відзначила 90-річчя від дня народження знаного вченого історика і археолога, талановитого педагога, наставника молоді, діяча краєзнавчого руху Іона Срулевича (Ізраїлевича) Винокура (1930-2006), доктора історичних наук (1978), професора (1979), академіка Академії наук вищої школи України (1997), академіка Української академії історичних наук (1999), Заслуженого працівника вищої школи України, лауреата низки наукових премій України і Хмельниччини. Феномен Іона Винокура полягає в тому, що він не тільки за свої 76 прожитих років зумів з честю подолати усі перипетії й складнощі буття 30-х рр. ХХ –

початку ХХІ ст., досягти наукових висот і міжнародного визнання, незаперечного авторитету у всіх, з ким стикала його доля, але й до останніх днів свого життя ніколи не спочивати на лаврах, а розвивати свою творчість, науково-педагогічну і громадську діяльність динамічно, оптимістично, зі знаком плюс, залишатися на авангардних позиціях, виховати плеяду своїх послідовників у науці та освіті.

Важливо підкреслити, що становлення, утвердження і визнання І. Винокура як ученого, освітнього і громадського подвижника, відбулося в стінах Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, в якому він трудився понад 43 роки. Ми з гордістю визнаємо, що за ці роки подвижництва Іон Ізраїлевич опублікував більше 400 академічних і науково-популярних праць, у тому числі 40 монографій,

книг, навчальних посібників і посів гідне місце серед учених України і зарубіжжя. Його прізвище і діяльність стали невіддільними в свідомості широкого загалу громадськості від археології, історії й краєзнавства України, рідної Волині, Поділля та Буковини, а притаманні висока професійність, ерудованість і сумлінність у роботі, життєва мудрість і толерантність, чуйність і доброзичливість, інтелігентність і скромність надавали йому ту благодатну ауру, яка поширювалася на всіх оточуючих і викликала радість спілкування, загальну любов і повагу.

Жвавий і незгасний інтерес до особистості І. Винокура засвідчує створена про нього чимала історіографія. Цій непересічній постаті присвячувалися міжнародна наукова конференція [1] та XIII Подільська історико-краєзнавча конференція (2010 р.), збірники наукових праць [2], книги [3], біобібліографічні покажчики [4], численні нариси і статті, авторами яких в першу чергу виступили його соратники М. Костриця [5], В.Прокопчук [6], М. Петров [7], А. Філінюк [8], Л.В. Баженов [9; 10] та ін. Співавтор цієї статті В. Гуцал захистив дисертаційне дослідження про свого вчителя І. Винокура і здобув наукову ступінь кандидата історичних наук. Метою нашого матеріалу є вшанування життєдіяльності та наукової звитяги І. Винокура в зв'язку з його ювілеєм 90-річчя від дня народження.

Народився Іон Винокур 4 липня 1930 року в районному центрі Ружині, що на Житомирщині, в робітничій сім'ї. У 1936 році сім'я переїхала до Житомира. Та отчий край назавжди закарбувався в його пам'яті і уже в зрілі роки Іон Ізраїлевич частенько провідував стежки свого дитинства у Ружині, а в Житомирі батькову могилу, знайшов тут чимало друзів. На долю Винокура припало лихоліття Другої світової війни, евакуація його родини до м. Ашгабату (Туркменія) і довгождане її повернення 1944 року до Житомира. Саме в цьому місті юнак завершив середню освіту в школі № 25, яку часто навідував і добрим словом згадував своїх учителів, котрі прищепили йому інтерес до минувшини і природи краю, що й визначило його професію. 1948 року Винокур вступив на історичний факультет Чернівецького державного університету і започаткував "буковинський період" свого життя.

Щасливі студентські роки для І. Винокура

були часом звитяги і напруженої праці в оволодінні історичними знаннями. Допитливого студента помітили викладачі факультету. Відомий археолог і педагог Борис Онисимович Тимошук, який тоді працював у місцевому краєзнавчому музеї, з другого курсу навчання став брати з собою Винокура в археологічні розвідки і на розкопки по Буковині, а в 1951-1952 роках залучив його до роботи в складі Галицької археологічної експедиції АН України під керівництвом доктора історичних наук, професора В.Й. Довженка. Завдячуючи наставнику Б.О. Тимошуку, Іон Ізраїлевич увійшов у світ археологічної науки і пов'язав з нею усе подальше життя. Першим здобутком студента-науковця стали виконання і успішний захист дипломної роботи на тему: "Нові археологічні матеріали з історії Галицько-Волинської Русі".

Молодий випускник Чернівецького університету у серпні 1953 року повертається до рідного Житомира, де майже чотири роки працює науковим співробітником обласного краєзнавчого музею. Як творча натура, Іон Винокур повністю присвятив себе різноаспектному вивченню історії та культури Східної Волині, організації і проведенню археологічних розвідок та розкопок на Житомирщині й збиранню для потреб музею старожитностей.

Уже невдовзі він запровадив на сторінках обласної газети «Радянська Житомирщина» рубрики "Слідами древніх культур" і "Цікаві знахідки". Увагу читачів тоді привернули змістовні викладом і новизною матеріалу його статті та замітки даного циклу часопису "Пам'ятки первісної історії Житомирщини" (1954)[11], "Новоград-Волинський скарб римських монет"(1955) [12], "Відкриття Радомішльської палеолітичної стоянки"(1956)[13], "Стародавній Житомир"[14], "Стародавній Коростень"(1955) [15], "Стародавній Овруч" (1956) [16] та ін. Уже 1956 року І. Винокур видав першу брошуру "Археологічні пам'ятки Житомирщини", яка значно розширювала знання про давнє минуле краю і надавала методичні рекомендації краєзнавцям та школярам щодо виявлення, фіксації і збереження старожитностей. Влітку того ж року Іон Ізраїлевич взяв участь у роботі археологічної експедиції АН України в зоні спорудження Кременчуцької ГЕС, що на Черкащині [17], чим розширив коло своїх наукових інтересів і збагатив досвід дослідницької праці.

Визначальним здобутком “житомирського періоду” діяльності Іона Винокура стало окреслення ним головного напрямку своїх досліджень – вивчення та узагальнення на дисертаційному рівні старожитностей Східної Волині першої половини I тисячоліття н.е. Підгрунтя обраної наукової проблеми склали стаціонарні роботи на Пряжівському і Слободищенському (1955-1957) та Маркушівському й Іванківському (1959) черняхівських поселеннях II-V ст. н.е., що на Житомирщині [5, с. 360]. Вже 1955 року дослідник опублікував перші матеріали вивчення черняхівської культури під рубрикою “Слідами древніх слов’ян” [18]. Саме приналежність черняхівців до ранніх слов’янських племен тоді була новаторською ідеєю і згодом оформиться в його головну концепцію дослідження на подальшу перспективу творчості.

1957 року Іон Винокур повертається до Чернівецького університету і продовжує на шість років “буковинський період” життєдіяльності, який завершив становлення його як науковця. Тут він створив експозицію музею вишу і працює його завідувачем, викладає курс музеєзнавства на історичному факультеті, під наставництвом Б.О. Тимощука керує археологічною практикою студентів, бере діяльну участь в археологічних експедиціях на Чернівеччині, в Середньому Подністров’ї, на Хмельниччині та Тернопільщині.

Головну увагу ж й зусилля Іон Ізраїлевич зосереджує на завершенні обраної на Житомирщині теми свого дисертаційного дослідження. В результаті на рубежі 1950-60-х років він друкує ґрунтовні наукові статті, які відкрили новий етап в археологічному вивченні Східної Волині I тисячоліття н.е.: “Ранньослов’янські пам’ятки Східної Волині”(1959)[19], “Древности Восточной Волины”(1960)[20] та ін. Підсумком багаторічної праці стало видання І.Винокуром монографії “Старожитності Східної Волині першої половини I тисячоліття н.е.” (Чернівці, 1960) та захист 1962 року в Ленінграді однойменної дисертації й присудження наукового ступеня кандидата історичних наук.

У березні 1963 р. Іон Ізраїлевич перейшов на викладацьку роботу на історичний факультет Кам’янець-Подільського педагогічного інституту (сьогодні національний університет імені Івана Огієнка) й відкрив тривалий і

найбільш плідний “кам’янецький період” освітнянської, наукової і громадської діяльності. Тут він спочатку працював асистентом, старшим викладачем, доцентом кафедри всесвітньої історії, з 1969 р. очолив кафедру історії СРСР і УРСР, яка у 1991 р. ним була реорганізована в кафедру історії Східної Європи та археології. 1978 року в Інституті археології АН України Іон Винокур захистив докторську дисертацію на тему: “Історія та культура черняхівських племен лісостепового Дністро-Дніпровського межиріччя”, а роком пізніше став професором.

З появою на факультеті Іона Винокура тут поліпшилася творча атмосфера, зміцнилися демократичні традиції, взаєморозуміння і доброзичливість як у середовищі його колег, так і між викладачами та студентами, а на його кафедрі запанували у роботі професіоналізм, злагода, наукові звершення. В навчальний процес він привніс високу якість викладання археології, як дисципліни, належну організацію археологічної практики студентів, заснування в 1963 р. археологічної експедиції факультету, яка щороку діє до сьогодні, фундація тоді єдиною у педвишах України археологічної лабораторії, виконання і захист з 1968 р. студентами дипломних робіт, удосконалення навчальних планів та програм, відкриття додаткової спеціальності з правознавства та інші новаторські ідеї й замисли.

Відзначаючи 90-річчя від дня народження І. Винокура ми поставили також за мету зосередити увагу на його ролі в археологічних дослідженнях території Хмельницької області, яким він присвятив 43 роки свого життя, подати хоча б схематично їх хроніку.

З перших місяців роботи 1963 року у тодішньому педінституті він створює історичному факультеті археологічну експедицію, яка щорічно стала стаціонарно досліджувати пам’ятки давнини. На плечі молодого науковця звалився чималий тягар організаційних питань. Для вузу археологічна експедиція була абсолютно новим явищем. Потрібно було домовлятися з інститутськими господарниками про транспорт, придбати намети для проживання і різноманітне експедиційне спорядження. Але керівництво навчального закладу підтримувало порив нового викладача. Що особливо важливо, з розумінням ставилися до цього завідувач кафедри історії Л. Коваленко, декан факультету А. Копилов. Якщо ж виникали якісь труднощі й

непорозуміння, І. Винокур завжди звертався до тодішнього ректора І. Зеленюка, і справа успішно вирішувалася.

Його наукові інтереси охоплювали широке коло проблем, але головною була слов'янська тематика, археологічні об'єкти, які хоч якось могли прояснити окремі моменти ранньослов'янської історії, цікавили вченого в першу чергу.

Першим серйозним випробуванням для експедиції були дослідження 1964 – 1966 рр. черняхівського могильника і поселення біля с. Ружичанка під м. Хмельницьким, які пройшли цілком успішно. На могильнику було виявлено 73 поховання з багатим інвентарем, на поселенні – два наземних житла та господарську споруду. Було зібрано велику колекцію цілого гончарного і ліпного посуду, глиняні пряслиця, кам'яні точильні бруски, бронзові фібули, медичний пінцет та інші знахідки, характерні для пам'яток III – IV ст. н.е. [21, с. 35–77]. Отриманий матеріал склав основу музейних експонатів у новоствореному кабінеті археології, який з інтересом стали відвідувати студенти не тільки історичного, а й інших факультетів.

Після Ружичанки предметом уваги вченого стали пам'ятки в інших населених пунктах області. В 1967 р. проведено розкопки черняхівського некрополя біля с. Рідкодуби Хмельницького району. Тут відкрито 10 захоронень (5 трупопокладень і 5 трупоспалень в ямах). В с. Устя Кам'янець-Подільського району у 1968 р. на могильнику черняхівської культури виявлено трупопокладення і 2 трупоспалення в ямі й урні, а на поселенні – ряд житлових споруд. Слід відмітити, що деякі з них мали кам'яні конструкції [22, с. 80].

Окремо слід наголосити на пам'ятках ранньосередньовічних слов'ян V – VIII ст. н.е. У 1966–1968 рр. разом із О. Приходнюком І. Винокур розкопував поселення поблизу м. Городок [23, с. 227–241]. Це було перше на Поділлі масштабне досліджене селище цього періоду.

У 1970-х рр. розвідками вивчались поселення рубежа і перших століть нової ери біля сс. Бережанка, Курівка, Сокиринці. Зокрема, у Бережанці виявлено скарб із срібних і золотих предметів, який датується II – III ст. н.е. Вказані археологічні матеріали мали свої аналоги серед речей слов'янського, кельтсько-

го, фракійського і сарматського світу в районах Південно-Східної і Центральної Європи [24, с. 14–21; 25, с. 122–124; 26, с. 120–127].

Упродовж 1969 – 1980 рр. велись тривалі роботи на селищі I тис. н. е. біля с. Бакота – колишньої столиці давньоруського Пониззя. На ньому зафіксовано 16 наземних жител і 38 напівземлянок, 4 гончарних горни та залишки залізородного виробництва. Особливий інтерес мають житлові комплекси, які фіксують перехід від черняхівської культури до культури ранньосередньовічних слов'ян V – VII ст. н.е. [27, с. 229–233].

У ті ж роки біля с. Конилівка Кам'янець-Подільського району відкрито і досліджено І. Винокуром по одному наземному та заглибленому житлу каркасно-стовпової конструкції, господарську яму, опалювальні споруди, зібрано ліпну і гончарну кераміку.

Протягом 1982–1983 рр. велися дослідження на поселенні біля с. Ставище Дунаєвського району, де розкрито 13 жител, господарські будівлі, зібрано чимало знахідок (залізні коса, наральник, ножі, наконечники списа та стріл тощо). Привертає увагу уламок посуду, на якому зображено знаки рослинності, води, а також фігуру оленя. Ці рисунки допомагають краще зрозуміти духовну культуру та світогляд черняхівських племен. На поселенні, як і в Бакоті, також задокументовані перехідні об'єкти, які відбивають міжкультурні зв'язки середини I тисячоліття [28, с. 22–24].

У 80-х рр. за участю Д. Козака, О. Журка, В. Мегея виконувались дослідження на поселенні біля с. Велика Слобідка Кам'янець-Подільського району. Відкрито залишки жертovníка, гончарного горна, 64 житла, господарські споруди. Керамічний комплекс має ряд ознак, які зближують його з посудом сусідніх культур [5, с. 122–123; 6, с. 120–127]. Встановлено, що селище пережило у своїй історії два основних хронологічних етапи – від III – II ст. до н.е. до I ст. н.е. і I – II ст. н.е.

У середньодністровському регіоні зафіксовано цілу низку культових споруд-святинищ, які дають можливість відновити ідеологічні уявлення населення, і до вивчення яких І. Винокур мав безпосереднє відношення. Справедливо пишався вчений своїми роботами на капищі-жертovníку з антропоморфним ідолом і кам'яною стелою із с. Ставчани Новоушицького району, рештках капища на

черняхівському поселенні у Бакоті, спостереженнями на місцезнаходженнях кам'яних ідолів із с. Блищанка, Колодрібка, Юрківці та ін. Ретельні обстеження показали, що ці і інші знахідки пов'язані з черняхівською або більш пізніми ранньослов'янськими культурами. Язичницькі антропоморфи з території Середнього Подністров'я, на думку І. Винокура, свідчать про місцеву самобутність давньої скульптури черняхівських племен та їх наступників [29, с. 132]. Нові матеріали про язичництво дали всі підстави стверджувати, що слов'янські племена лісостепової смуги Південно-Східної Європи залишили близькі за характером пам'ятки, починаючи від рубежу нової ери аж до Київської Русі включно [29, с. 144].

Археологічні матеріали поселень і могильників Середнього Подністров'я дозволили вченому встановити, що формування черняхівської культури відбувалося на основі традицій зарубинецької, гето-фракійської, східнопшеворської і сарматської культур, а черняхівські пам'ятки, в свою чергу, трансформувалися у ранньослов'янську спільність. З метою вивчення як відбувалася культурна еволюція у наступну, давньоруську епоху, потрібно було звернутися до відповідних пам'яток.

У 1992 – 1993 рр. І. Винокур розвідково працює на трьох городищах у м. Полонному, з'ясовує історичну топографію, доводить, що давній період міста відповідає рамкам X – XI – II ст. [30, с. 8–20]. У 1994 р., спільно з Хмельницьким обласним краєзнавчим музеєм, професор веде розкопки в м. Ізяславі. Знахідки (кераміка, браслети, шиферні пряслиця, ювелірні вироби, наконечники стріл, плінфа, брущата цегла) дали підстави, разом з літописними згадками про місто, зробити висновок про його можливе існування вже наприкінці XI ст. [31, с. 92–102.]

Чи не найбільші зусилля доклав І. Винокур до вивчення одного з центрів Болохівської землі – літописного Губинського городища XII – XIII ст., що розмістилося в межах нинішнього с. Губин, що на Старокостянтинівщині. Очолюючи експедицію протягом 1997 – 2006 рр., він разом із В. Якубовським, В. Мегеєм, О. Журком робив все для того, щоб якомога більше заповнити «білу пляму» наших знань в історії Болохівщини. Глибоко вивчалися історична топографія, характер культурного шару, фортифікації, житлові та господарські споруди [32,

с. 17]. Житла представлені одно і двоповерховими будівлями із глинобитними печами. Визначено, що характерною ознакою забудови літописного Губина була садиба [32, с. 61]. Фортифікаційні споруди складаються із багаторядної системи валів і ровів, простежені сліди від башт, в'їздів. Важливим елементом укріплень були порожні кліти – приміщення типу зрубів, які складали частину основи валу вздовж внутрішнього периметру. [32, с. 19–23]. З городища походить величезний речовий матеріал, серед якого кілька скарбів ювелірних прикрас. [12, с. 50–55]. Вчений відстоював тезу літопису про те, що ряд болохівських міст, а серед них і Губин, були знищені галицьким князем Данилом Романовичем [32, с. 66].

Отже, наукові інтереси І. Винокура, головним чином, замикалися на питаннях давньої історії східних слов'ян. Але не тільки. Періодично предметом його досліджень ставали і пам'ятки інших епох.

Зокрема, проводились деякі роботи на об'єктах доби міді-бронзи. Важливими були дослідження 1963 р. жертovníка комарівської культури біля с. Гораївка Кам'янець-Подільського району [7, с. 24]. У 1967 р. розкопувалися залишки жертovníка біля с. Бедриківці Городоцького району. Він являв собою кам'яне мощення діаметром 5 м. На ній знаходилися кістки тварин, попіл та фрагменти кераміки VI – V ст. до н.е. У 1970 р. проводилися рятівні розкопки на селищі передскіфського часу біля с. Бакота, де виявлено залишки трьох наземних жител з вогнищами, зібрано кераміку, яка датується IX – VIII ст. до н.е. [33, с. 52].

У 1973 р. експедиція трудилася над розкриттям насипу кургану-кенотафа скіфського часу поблизу с. Редвинці Хмельницького району. При розчистці знайдено залізний наконечник списа, бронзові наконечники стріл, а також деталі кінської вуздечки (налобник, пряжки, кільця та ін.). Слідів поховання не виявлено. За інвентарем даний комплекс датується V – IV ст. до н.е. [33, с. 50–51].

В 1985 р. проведені І. Винокуром стаціонарні розкопки могильника тшинецько-комарівської культури XVI – XV ст. до н.е. поблизу с. Дорогоша Ізяславського району. Досліджено 6 курганів з 11 похованнями: із них 10 – трупоспалень в урнах і ямах, та 1 – трупопокладення. Знахідки представлені

горщиками, мисками, кремневими списами, сокирами, серпами, бронзовими браслетами й шпильками тощо [34, с. 443–466].

Вище перераховані об'єкти дали нові матеріали для розуміння поховального обряду старожитностей періоду бронзи та раннього заліза, значно доповнили різноманітні аспекти матеріальної і духовної культури населення краю.

За родом своєї діяльності І. Винокур часто стикався і з більш пізніми пам'ятками. У 1963 – 1965 рр. спільно з директором Кам'янець-Подільського історичного музею Г. Хотюном досліджувався середньовічний палац XIV – XV ст. в с. Бакота, де майже повністю розкрито всю площу споруди з фундаментами, кам'яною підлогою, фрагментами декору тощо. За переконаннями археолога, саме тут знаходився адміністративно-господарський осередок міста, перенесений сюди з колишнього дитинця XII – XIII ст. [7, 229–233].

І. Винокур цікавився і минулим Кам'янця-Подільського. Співпрацею спочатку з Є. Пламеницькою, а пізніше з М. Петровим, на території фортеці і Старого міста були відкриті об'єкти IX – XIII ст., залишки дерев'яних конструкцій XIV – XV ст., фундаменти XVI – XVIII ст. Здобуті архітектурно-археологічні матеріали висвітлюють особливості історичної топографії міста, його забудови, проясняють деякі питання, щодо часу заснування тощо [35, с. 6–15; 8, с. 20–21; 16].

Відзначимо, що роботами експедицій під керівництвом І. Винокура охоплено всю територію області. В результаті зібрано і систематизовано значне коло археологічних джерел з первісної історії Хмельниччини. Вони зведені у численні статті і монографії, увійшли до шкільних і вишівських підручників, суттєво удосконалили Археологічну карту Хмельниччини, широко використовуються у науковій сфері. Здобуті археологічною експедицією Кам'янець-Подільського національного університету матеріали були покладені І. Винокуром у створення своїх головних монографій: “Історія та культура черняхівських племен Дністро-Дніпровського межиріччя II – V ст. н. е.” (Київ, 1972), “Давні слов'яни на Дністрі” (1977), “Історія лісостепового Подністров'я та південного Побужжя. Від кам'яного віку до середньовіччя” (1985), “Буша” (1991), “Бакота: Столиця давньоруського

Пониззя” (1994), “Слов'янські ювеліри Подністров'я” (1997), «Черняхівська культура: витоки і доля» (2000), «Літописний Губин» (2004) та ін., а також були покладені в основу доповідей І. Винокура на міжнародних археологічних конгресах у Варшаві (1965), Празі (1966), Берліні (1970), Братиславі (1975), Софії (1980), Києві (1985), Новгороді (1996), на симпозіумах у Любліні (1978, 1993) та інших, де він здобув визнання в наукових колах зарубіжжя, удостоєний почесної медалі “Другові університету імені Марії Склодовської-Кюрі” [3, с. 38].

Водночас, дбаючи про підвищення якості викладання з археології й історії України та її земель, про озброєння освітян, шкільних історичних гуртків та музеїв, Іон Винокур підготував і оприлюднив численні методичні посібники й рекомендації, з-поміж яких знаходяться в активному вжитку: “Археологічні пам'ятки Хмельниччини” (1964), “Збирання і вивчення археологічних пам'яток та методика їх використання в школі” (1967), «Довідник археології України. Хмельницька область» (1984), підручник для історичних факультетів закладів вищої освіти “Археологія України” (1994; 2004), колективна праця “Археологія доби українського козацтва XVI – XVII ст.” (1997) та інші, які засвідчують багатоаспектну зацікавленість автора історією України. При цьому історичні погляди вченого на події і явища минулого відзначаються об'єктивністю, поміркованістю і виваженістю.

Як істинний учений, І.І. Винокур створив з числа вихованців і послідовників власну наукову археологічну школу. Своїми найближчими учнями професор вважав доктора історичних наук О.М. Приходнюка, кандидата історичних наук Л.В. Вакуленко (Інститут археології НАН України), доцентів М.Б. Петрова, В.І. Якубовського, А.Ф. Гуцала, О.Л. Баженова, завідувачів археологічної лабораторії В.П. Мегея, В.А. Гуцала (Кам'янець-Подільський університет), О.Г. Погорільця, який очолює археологічну експедицію «Межибіж-2000» І.П. Герету, Б.С. Строценка (Тернопільський обласний краєзнавчий музей) та інших.

Як відомий учений, професор Іон Винокур проводив значну науково-організаційну роботу. Він був членом Ради Національного комітету України Міжнародної унії слов'янської археології (з 1997 р.), членом наукової ко-

ординаційної Ради з проблем “Археологічні дослідження на території України” при Інституті археології НАН України, членом Наукової координаційної ради з проблем “Історичне краєзнавство в Україні” при відділенні історії, філософії та права НАН України, членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті археології НАН України, а після обрання у 1997 і 1999 роках відповідно академіком Академії Наук вищої школи України та Української Академії історичних наук, активно працював у наукових комісіях і радах цих об’єднань учених. До того ж, Іон Ізраїлевич виступав членом редколегій журналів “Археологія”, “Краєзнавство”, “Наукових праць Кам’янець-Подільського університету: історичні науки” й інших історичних періодичних видань. Одночасно академік займався навчанням магістрантів і аспірантів рідного вишу, підготовкою докторів та кандидатів наук в галузі археології та історії.

Головне ж, за 43 роки плідної науково-педагогічної діяльності в Кам’янець-Подільському університеті Іон Ізраїлевич вивчив і випустив у світ понад 5,5 тисяч учителів історії, кожен з яких взяв від нього частку

знань і умінь, доброго і розумного, просто сердечного тепла й всього того, що знадобиться на довгій життєвій ниві. Тому не має жодного випускника, який би гарним словом не згадував би свого наставника, з радістю не очікував би зустрічей з ним. В їх уявленнях “факультет”, “наука”, “Винокур” давно з’єдналися в одне поняття, в один смисл.

Багаторічна сумлінна педагогічна, наукова і громадська діяльність академіка Іона Винокура гідно оцінена. Він – Заслужений працівник вищої школи, нагороджений медалями “За доблесну працю”, А.С. Макаренка, Ярослава Мудрого, значком “Відмінник народної освіти України”, Почесною Грамотою і медаллю Верховної Ради України за особливі заслуги перед українським народом (2003), Почесними Грамотами Міністерства освіти України й іншими відзнаками. Ім’я вченого занесено до Книги Пошани Хмельницької області, присвоєно одній із вулиць м. Кам’янця-Подільського [3, с. 38-39].

Сподіваємося, що гідна пам’ять про І.С. Винокура збережеться як в нашому, так і в наступних поколіннях українського народу, а його творча спадщина і надалі працюватиме для потреб вітчизняної та світової історичної науки.

Джерела та література:

1. Актуальні проблеми археології: Тези Міжнар. наукової конференції на пошану І.С. Винокура (м. Кам’янець-Подільський, 23-25 вересня 2010 р.). Тернопіль : Астон, 2010. 136 с.
2. Наукові праці Кам’янець-Подільського державного університету. Іст. науки. Кам’янець-Подільський : Оіюм, 2005. Т. 14: На пошану акад. І.С. Винокура.
3. Баженов Л.В., Костриця М.Ю., Прокопчук В.С. Вчений європейського рівня : І.С. Винокур. Житомир : Вид.М. Косенко, 2005. 40 с.
4. Іон Срулевич Винокур : бібліограф. покажчик /укл. С.К. Гуменюк. Хмельницький, 1989. 30 с.; Іон Срулевич Винокур : бібліограф покажчик (до 70-річчя від дня народж.) /укл. С.Л. Карван. Кам’янець-Подільський: Абетка, 2000. 80 с.
5. Костриця М.Ю. Академік І.С. Винокур – дослідник і краєзнавець Волині-Житомирщини //Житомирщина на зламі тисячоліть : науковий збірник «Велика Волинь». Житомир: М.А.К, 2000. С.365-366.
6. Прокопчук В.С. Подільський історик, археолог І.С. Винокур //VII Всеукр. наукова конф. “Історичне краєзнавство в Україні: традиції і сучасність. Київ, 1995. Ч. I. С. 39 – 40.
7. Петров М.Б. До ювілею І.С. Винокура // Археологія. 1997. № 2. С. 141 – 142.
8. Філіпюк А.Г., Баженов Л.В. Історія Волині і Поділля в працях професора І.С. Винокура //Поділля і Волинь у контексті історії українського національного відродження: науковий зб. Хмельницький, 1995. С. 303 – 306.
9. Баженов Л.В. Іон Винокур //Південно-Східна Волинь: наука, освіта, культура. Хмельницький – Шепетівка, 1995. С. 43-47.
10. Баженов Л.В. Винокур Іон Срулевич (Ізраїлевич) //Кам’янець-Подільський державний університет в особах. Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2003. С. 67-80.
11. Рад. Житомирщина. 1954. 19 жовт.
12. Там само. 1955. 24 квіт.

13. Там само. 1956. 17 жовт.
14. Там само. 1955. 18 верес.
15. Там само. 1955. 13 лист.
16. Там само. 1956. 1 квіт.
17. Винокур І. Археологічні дослідження (Про розкопки в зоні будівництва Кременчуцької ГЕС //Черкаська правда. 1956. 19 серп.
18. Винокур І. По слідах древніх слов'ян /Лон Винокур //Рад. Житомирщина. 1955. 21 груд.
19. Наукові записки Чернівецького держуніверситету. Т. XXXV. Серія історичних наук. Чернівці, 1959. С. 167 – 182.
20. КСИА АН СССР. Москва, 1960. С. 52 – 60.
21. Винокур І. С. Історія та культура черняхівських племен Дністро-Дніпровського межиріччя II – V ст. н. е. Київ, 1972. 180 с.
22. Винокур І. С. 30 років досліджень археологічної експедиції Кам'янець-Подільського педінституту //Матеріали ІХ-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції. Кам'янець-Подільський, 1995. С. 78-81.
23. Винокур І. С., Приходнюк О. М. Раннеславянское поселение на р. Смотрич //Раннесредневековые восточнославянские древности. Ленинград, 1974. С. 227-241.
24. Винокур І. С. Бережанський скарб //Слов'яно-руські старожитності. Київ, 1969. С. 14-21.
25. Винокур І. С., Мегей В. П. Деякі морфологічні особливості пам'яток рубежу і перших століть нової ери на Середньому Дністрі // Тези доповідей V-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції. Кам'янець-Подільський, 1980. С. 122-124.
26. Винокур І. С., Мегей В. Ф. Об историко-культурной интерпритации памятников Среднего Поднестровья рубежа и первых веков новой эры // В кн. Славяне и Киевская Русь. Киев, 1990. С. 120-127.
27. Винокур І. С., Горішній П. А. Бакота. Столиця давньоруського Пониззя. Кам'янець-Подільський: МП «Водограй», 1994. 362 с.
28. Винокур І. С. Черняхівське поселення Ставище // Тези доп. респ. наук. конф. “Дунаївці: їх роль і місце в історії Поділля”. Дунаївці, 1993. С. 22-25.
29. Винокур І. С. Черняхівська культура: витоки і доля. Кам'янець-Подільський, 2000. 376 с.
30. Винокур І. С., Мегей В. П. Археологічні дослідження в м. Полонному (1992 – 1993 р.) // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Полонному 1000 років”. Полонне, 1995. С. 8-20.
31. Винокур І. С., Журко О. І., Демидко С. Ю. Волинський Ізяславль – перлина на Горині. Нові археологічні дослідження і відкриття в історичному Губині // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Історичні науки. Т.2 (4). Кам'янець-Подільський, 1998. С. 92-102.
32. Винокур І. С., Журко О. І., Мегей В. П., Якубовський В. І. Літописний Губин XII – XIII ст. Болохівська земля : Вип. І. За матеріалами археологічних досліджень 1997-2003 років. До 800-річчя Губина Хмельницький: Мельник А. А., 2004. – 72 с.
33. Винокур І. С. Історія лісостепового Подністров'я та Південного Побужжя. Від кам'яного віку до середньовіччя. Київ; Одеса, 1985. 128 с.
34. Винокур І. С., Гуцал А. Ф., Мегей В. П. Дослідження курганів доби бронзи в селі Дорогощі на Волині // Записки наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка. Львів, 1998. – Т.СССXXV. Праці археологічної комісії. С. 443-466.
35. Винокур І. С., Петров М. Б. Історична топографія Кам'янця-Подільського з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Хмельницький, 1983. 48 с.
36. Пламеницька Є., Винокур І., Хотюн Г., Медведовський І. Кам'янець-Подільський: Історико-архітектурний нарис. Київ, 1968. 85 с.